

महाराष्ट्र राज्यातील मान्यवर वृद्ध साहित्यिक
व कलावंत यांना मानधन योजना नियमात
सुधारणा करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक: वृकमा २०१२/प्र.क्र.११७/सां.का.४
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : ७ फेब्रुवारी, २०१४

वाचा -

- १) शासन निर्णय, समाज कल्याण सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र. डीटीडब्ल्यू २६५/ एन,
दि. ११.८.१९६५
- २) शासन निर्णय, समाज कल्याण सांस्कृतिक कार्य क्रिडा व पर्यटन विभाग क्र. एफएएस
१०९०/प्र.क्र.३००/सां.का.१, दि. १६.३.१९९१
- ३) शुध्दीपत्रक समाज कल्याण सांस्कृतिक कार्य क्रिडा व पर्यटन विभाग क्र. एफएएस १०९०/
प्र.क्र.३००/सां.का.१, दि. ३०.३.१९९१
- ४) शासन निर्णय, समाज कल्याण सांस्कृतिक कार्य क्रिडा व पर्यटन विभाग क्र. एफएएस
१०९१/५५२५७/प्र.क्र.४४६/सां.का.१, दि. १८.६.१९९२
- ५) शासन शुध्दीपत्रक, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य क्रिडा व पर्यटन विभाग क्र. एफएएस
१०९१/५५२५७/प्र.क्र.४४६/सां.का.१, दि. ८.१०.१९९२
- ६) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र. एफएएस १९९३/
२३८०९/प्र.क्र.२७९/सां.का.१, दि. २.६.१९९४
- ७) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र. एफएएस १०९७/
प्र.क्र.१८१/सां.का.१, दि. २१ ऑक्टोबर, १९९७
- ८) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र. एफएएस १०९९/
प्र.क्र.११०/सां.का.१, दि. २९.५.१९९९
- ९) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र. सांकासं २०००/
प्र.क्र.३१४/सां.का.१, दि. २१.१०.२०००
- १०) शासन निर्णय, समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभाग क्र. एफएएस १०९८/
प्र.क्र.१८८/सां.का.१, दि. २०.११.२०००
- ११) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य, क्रिडा व विशेष सहाय्य विभाग क्र. सांकासं
२००४/प्र.क्र.२४/सां.का.३, दि. १ जून, २००४
- १२) शासन निर्णय, पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग क्र. वृकमा २००८/प्र.क्र.३२४/ सां.का.३,
दि. २३.७.२००९

प्रस्तावना -

राज्यातील मान्यवर वृद्ध साहित्यिक व कलावंत यांना मानधन ही योजना राज्य शासनामार्फत
सन १९५४-५५ पासून राबविण्यात येते. या योजनेच्या नियमामध्ये उपरोक्त संदर्भाधीन शासन

निर्णयान्वये वेळोवेळी सुधारणा करण्यात आल्या होत्या. या योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये कालानुरूप काही सुधारणा करणे आवश्यक असल्यामुळे तसेच या योजनेबाबत वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या सर्व नियमांमध्ये सुसुत्रीपणा आणणे आवश्यक असल्याने याप्रकरणी पूर्वीचे सर्व शासन निर्णय अधिक्रमित करून सर्वसमावेशक अशी एकच सुधारीत नियमावली तयार करण्याची प्रक्रिया सुरु करण्यात आली.

मात्र, पूर्वीचे सर्व शासन निर्णय अधिक्रमित करीत असताना काहीवेळा काही प्रकरणांच्या अनुषंगाने पूर्वी घेण्यात आलेले निर्णय संदर्भ म्हणून पहावे लागतात. त्यामुळे त्याबाबतचे संदर्भ, जुने शासन निर्णयाचा शोध घेऊन पाहण्याऐवजी याच शासन निर्णयामध्ये संदर्भाधीन शासन निर्णयाद्वारे घेण्यात आलेल्या महत्वपूर्ण निर्णयाबाबतची सारांश माहिती खालीलप्रमाणे नमूद करण्यात येत आहे. जेणेकरून ख-या अर्थाने हा शासन निर्णय सर्व समावेशक होईल.

अ. क्र.	शासन निर्णयाचा दिनांक	घेण्यात आलेला निर्णय
१	११ ऑगस्ट, १९६५	यापूर्वीचे सर्व शासन निर्णय अधिक्रमित करून सुधारीत नियमावली तयार करण्यात आली.
२	१६ मार्च, १९९१	मानधनाच्या रक्कमेत वाढ अ वर्ग कलावंत रु.६,०००/- वार्षिक ब वर्ग कलावंत रु.४,८००/- वार्षिक क वर्ग कलावंत रु.३,६००/- वार्षिक
३	१८ जून, १९९२	सदर योजना जिल्हा परिषदेकडे अभिकरण तत्वावर राबविण्यासाठी सुपूर्द करण्यात आली. त्यानुसार कलावंतांची निवड राज्यशासनाच्या स्तरावर उच्चास्तरीय समितीमार्फत करण्यात येईल. तर कलावंतांचे मानधन हे जिल्हा परिषदेकडून गट विकास अधिका-यामार्फत मनिऑर्डरद्वारे कलावंतांना अदा करण्यात येईल.
४	८ ऑक्टोबर, १९९२	आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून गटविकास अधिकारी, पंचायत समिती यांचेऐवजी जिल्हा परिषदेचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी यांची नेमणूक. मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी कोषागारातून काढून सदर रक्कम जिल्हा निधीमधून संबंधित गटविकास अधिका-याकडे वित्तप्रेक्षणाने देतील व गट विकास अधिका-याद्वारे मानधनाची रक्कम मनिऑर्डरद्वारे दरमहा कलावंतांना अदा करण्यात येईल.
५	२ जून, १९९४	मानधनाच्या रक्कमेत वाढ अ वर्ग कलावंत रु.८,४००/- वार्षिक ब वर्ग कलावंत रु.७,२००/- वार्षिक क वर्ग कलावंत रु.६,०००/- वार्षिक
६	२१ ऑक्टोबर, १९९७	मानधनाची रक्कम धनादेशाद्वारे अदा करण्याचा निर्णय
७	२९ मे, १९९९	पूर्वीचे सर्व शासन निर्णय अधिक्रमीत करून नवीन नियमावली तयार केली.

अ. क्र.	शासन निर्णयाचा दिनांक	घेण्यात आलेला निर्णय
८	२१ ऑक्टोबर, २०००	विभागाच्या अनेक योजना जिल्हा परिषदेकडे हस्तांतरीत करण्याचा तत्वतः निर्णय घेण्यात आला. त्यामध्ये वृद्ध कलावंत मानधन योजनेचा समावेश आहे
९	२० नोव्हेंबर, २०००	कलावंताचे मानधन धनादेशाऐवजी जिल्हा मध्यवर्ती बँकेच्या शाखेतील खात्यात थेट जमा करणे.
१०	१ जून, २००४	अधिकाराचे विकेंद्रीकरण करण्याच्या उद्देशाने वृद्ध कलावंत मानधन योजनेअंतर्गत कलावंतांची निवड करण्याचे अधिकार जिल्हा परिषदेकडे वर्ग केले.
११	२३ जुलै, २००९	मानधनाच्या रक्कमेत वाढ अ वर्ग कलावंत रु.१६,८००/- वार्षिक ब वर्ग कलावंत रु.१४,४००/- वार्षिक क वर्ग कलावंत रु.१२,०००/- वार्षिक

शासन निर्णय -

विचारांती महाराष्ट्र राज्यातील मान्यवर वृद्ध साहित्यिक व कलावंत यांना मानधन मंजूर करण्याबाबत यापूर्वी वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेले शासन निर्णय अधिक्रमित करण्यात येऊन, या शासन निर्णयान्वये सुधारीत नियमावली मंजूर करण्यात येत आहे.

या योजनेअंतर्गत वृद्ध साहित्यिक व कलावंत यांनी जिल्हा स्तरावर जिल्हा परिषदेच्या समाज कल्याण विभागाकडे किंवा तालुका स्तरावर पंचायत समितीकडे तसेच मुंबई शहर व मुंबई उपनगर या २ जिल्हयांसाठी विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांच्याकडे मानधन मिळण्यासाठी अर्ज करणे आवश्यक आहे. अर्ज करण्याचा विहित नमुना सोबतच्या **परिशिष्ट-१** येथे देण्यात आला आहे.

संबंधित समाज कल्याण अधिकारी / गट विकास अधिकारी / विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांनी त्यांच्याकडे प्राप्त होणारा अर्ज विहित नमुन्यात असल्याचे व त्यासोबत आवश्यक ती कागदपत्रे जोडली असल्याचे तपासून त्यांची सविस्तर नोंद नोंदवहीमध्ये घ्यावी व अर्जदाराला त्याबाबतची पोच पावती द्यावी.

संबंधित समाज कल्याण अधिकारी / गट विकास अधिकारी / विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांच्याकडे आलेले अर्ज प्राप्त तारखेनुसार लावण्यात येतील व त्यांना नोंदणी क्रमांक देऊन एका स्वतंत्र नोंदवहीमध्ये त्याची नोंद घेण्यात येईल. तसेच अर्जदाराचे नाव, महिला / पुरुष, वय, पत्ता, दुरध्वनी / भ्रमणध्वनी क्रमांक, उत्पन्न, कलाप्रकार अथवा साहित्य क्षेत्रातील कामगिरीबाबत जोडलेल्या पुराव्याचा तपशील इ. ची नोंदवहीत नोंद घेण्यात यावी. वरील सर्व नोंदीच्या अनुषंगाने गोषवारा तयार करण्यात यावा.

प्राप्त अर्जांची सोबत जोडलेल्या **परिशिष्ट २** मधील अटी व शर्तीनुसार छाननी करण्यात यावी. त्यामधील प्रमुख निकष खालीलप्रमाणे आहेत.

१. साहित्य व कला या क्षेत्रात ज्यांनी मोलाची भर घातली आहे अशी व्यक्ती,
२. कला आणि वाङ्मय क्षेत्रात ज्यांनी किमान १५ ते २० वर्षे इतक्या प्रदीर्घ काळासाठी महत्वपूर्ण कामगिरी केली आहे अशा व्यक्ती,
३. ज्या स्त्री / पुरुष कलाकाराचे व साहित्यिकांचे वय ५० वर्षांपेक्षा जास्त आहे, अशा व्यक्ती,
४. साहित्यिक व कलावंत यांच्या निधनानंतर त्यांच्या विधवा पत्नी / विधुर पती यांना तहहयात मानधन मिळेल.
५. जे साहित्यिक व कलावंत अर्धांगवायू, क्षय, कर्करोग, कुष्ठरोग या रोगांनी आजारी असतील तसेच ज्यांना ४०% पेक्षा जास्त शारिरिक व्यंग असेल किंवा अपघाताने ४०% पेक्षा जास्त अपंगत्व आले असेल व त्यामुळे ते स्वतःचा व्यवसाय करू शकत नसतील, असे साहित्यिक व कलावंत यांच्यासाठी वयाची अट शिथिल करण्यात येईल.
६. वयाने वडील असणा-या व विधवा / परितक्त्या वृद्ध साहित्यिक व कलावंत यांना मानधन देण्यासाठी प्राधान्य देण्यात येईल.
७. ज्या साहित्यिक व कलावंतांचे सर्व मार्गाने मिळून वार्षिक उत्पन्न रु.४८,०००/- पेक्षा जास्त नाही.

अर्जांच्या छाननीबाबतचा अहवाल संबंधित अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी / संचालक, सांस्कृतिक कार्य यांना सादर करण्यात यावा. त्यानंतर अर्जांच्या छाननी अंती निकषानुसार पात्र होणारे अर्ज जिल्हास्तरीय निवड समितीसमोर निर्णयासाठी सादर करण्यात यावेत.

प्रत्येक जिल्हयासाठी **परिशिष्ट- ३** मध्ये नमूद केल्यानुसार या योजनेअंतर्गत मानधनासाठी साहित्यिक व कलावंत यांना पात्र ठरविण्यासाठी जिल्हास्तरीय निवड समिती गठीत करण्यात येईल. जिल्हास्तरीय निवड समितीने प्रत्येक आर्थिक वर्षी बैठक घेणे त्याचप्रमाणे बैठकीत छाननीअंती निकषांची पुर्तता करणा-या पात्र अर्जांमधून इष्टांकानुसार ६० साहित्यिक व कलावंत यांना मानधनासाठी निवड करणे बंधनकारक राहिल.

जिल्हास्तरीय निवड समितीच्या बैठकीच्या आयोजनासंदर्भातील मार्गदर्शक सूचना **परिशिष्ट- ४** मध्ये नमूद केल्या आहेत.

जिल्हास्तरीय निवड समिती प्रत्येक आर्थिक वर्षी बैठक घेऊन त्यावेळी शासनाच्या आदेशांची व ठरविलेल्या निकषांची पुर्तता करणा-या पात्र अर्जांमधून कमाल ६० या इष्टांकाच्या मर्यादेतच साहित्यिक व कलावंत यांना मानधनासाठी पात्र ठरवेल व त्यांची खालीलप्रमाणे वर्गवारी निश्चित करेल.

अ. क्र.	वर्गवारी मंजूर संख्येशी टक्केवारी)	निकष
१	अ वर्ग (१० टक्के)	राष्ट्रीय पातळीवर वृद्ध साहित्यिक व कलाकार
२	ब वर्ग (३० टक्के)	राज्य पातळीवर वृद्ध साहित्यिक व कलाकार
३	क वर्ग (६० टक्के)	जिल्हा पातळीवर वृद्ध साहित्यिक व कलाकार

जिल्हास्तरीय निवड समितीचा इष्टांकाच्या मर्यादेत साहित्यिक / कलावंत पात्र ठरविण्याबाबतचा निर्णय अंतिम असून त्यावर पुन्हा राज्यस्तरावरून मान्यता देण्याची आवश्यकता नाही. तसेच याबाबत राज्य स्तरावरून कोणताही हस्तक्षेप करण्यात येणार नाही.

तथापि, जिल्हास्तरीय समितीच्या बैठकीत इष्टांकानुसार साहित्यिक / कलावंत यांची निवड करताना इष्टांकाव्यतिरिक्त एकूण किती अर्ज प्राप्त झाले होते, याबाबतची आकडेवारी शासनास माहितीस्तव सादर करण्यात यावी.

एखाद्या जिल्हयात शासनाकडून ठरवून दिलेल्या वर्गवारी नुसार म्हणजेच अ वर्ग १० टक्के, ब वर्ग ३० टक्के या वर्गात जर साहित्यिक / कलावंत उपलब्ध होऊ शकले नाहीत, तर क वर्गातून १०० टक्के साहित्यिक व कलावंत निवडीचे अधिकार जिल्हास्तरीय निवड समितीस देण्यात येत आहेत.

महिला सबलीकरणास गती देण्याच्या दृष्टीकोनातून शासनाच्या योजना अधिकाधिक महिलाभिमुख करण्याबाबत शासनाने निर्णय घेतला असून त्याअनुषंगाने वृद्ध कलावंत मानधन या योजनेअंतर्गत प्रतिवर्षी प्रत्येक जिल्हयातून कमाल ६० या इष्टांकाच्या मर्यादेत मान्यवरांना मानधनासाठी पात्र ठरविताना त्यामध्ये एक तृतीयांश महिला मान्यवरांचा समावेश करण्याची दक्षता जिल्हास्तरीय निवड समितीने घ्यावी, असे सुचित करण्यात येत आहे. म्हणजेच ६० च्या इष्टांकामध्ये साहित्यिक व कलावंत यांना पात्र ठरविताना त्यामध्ये किमान २० महिलांचा समावेश करण्याची दक्षता घ्यावी. मात्र अर्ज करणारी संबंधित महिला या योजनेच्या निकषानुसार तसेच अटी-शर्तीनुसार मानधनासाठी पात्र असणे आवश्यक आहे. मात्र, महिलांचे अर्ज कमी प्रमाणात प्राप्त झाले असतील किंवा, योजनेच्या निकषानुसार महिला पात्र नसल्यामुळे इष्टांकाच्या मर्यादेत एक तृतीयांश महिलांचा समावेश होत नसल्यास इतर पात्र व्यक्तींची निवड करून ६० च्या इष्टांक मर्यादेतील पात्र व्यक्तींची यादी मानधन मिळण्यासाठी संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई यांच्याकडे पाठवावी व या प्रस्तावासोबत एक तृतीयांश महिला इष्टांकाच्या मर्यादेत महिलांचा समावेश का होऊ शकला नाही, याबाबतचा अहवालदेखील सादर करण्यात यावा.

अशा मंजूर केलेल्या पात्र साहित्यिक व कलावंत यांची वर्गवारीसह यादी निधी उपलब्ध करण्यासाठी संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई यांच्याकडे पाठवावी तसेच निवड समितीचा निर्णय अर्जदारांना कळविण्यात यावा.

जिल्हा परिषदेकडून संचालनालयाकडे प्राप्त यादी संचालनालयामार्फत निधी उपलब्धतेसाठी शासनास सादर करण्यात येईल. इष्टांकाच्या मर्यादेत नव्याने पात्र साहित्यिक / कलावंतासाठी शासनाकडून पुढीलप्रमाणे वर्गवारीनुसार मानधन देण्यात येईल.

अ.क्र.	वर्गवारी	वार्षिक मानधनाची रक्कम
१	अ वर्ग	रु.१६,८००/- (रु.१,४००/- प्रति महाप्रमाणे)
२	ब वर्ग	रु. १४,४००/- (रु.१,२००/- प्रति महाप्रमाणे)
३	क वर्ग	रु.१२,०००/- (रु.१,०००/- प्रति महाप्रमाणे)

याबाबतच्या शासन निर्णयाची प्रत निर्गमित झाल्यानंतर जिल्हा परिषदेमार्फत संबंधित साहित्यिक व कलावंत यांना मानधन मंजूर झाल्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात यावेत. तसेच शासनाकडून संचालनालयामार्फत जिल्हा परिषदेस संगणक वितरण प्रणालीद्वारे प्राप्त मानधनाची रक्कम पात्र साहित्यिक व कलावंत यांच्या बँक खात्यात जमा करण्यात येईल.

मानधन मंजूरीचे आदेश निर्गमित झाल्यानंतर संबंधित लाभार्थ्यास तहहयात मानधन मिळेल. त्यासाठी पुन्हा प्रत्येक वर्षी नव्याने जिल्हास्तरीय समितीस कोणतीही कागदपत्रे सादर करण्याची आवश्यकता नाही. फक्त प्रतिवर्षी हयातीचा दाखला सादर करणे बंधनकारक राहिल.

या योजनेअंतर्गत मानधन मिळणा-या लाभार्थ्यांचे निधन झाल्यास त्याच्या पत्नीस किंवा त्यांच्या पतीस तहहयात मानधन देण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे. त्यासाठी दिवंगत वृद्ध साहित्यिक अथवा कलावंत यांच्या पत्नी किंवा पतीस पुन्हा अर्ज करण्याची आवश्यकता राहणार नाही. तथापि, दिवंगत लाभार्थ्यांच्या मृत्युचे प्रमाणपत्र आणि ते लाभार्थ्यांचे वारसदार असल्याबाबतचे तहसिलदार यांचे प्रमाणपत्र समाज कल्याण अधिकारी / गट विकास अधिकारी यांना सादर करणे आवश्यक राहिल. संबंधित अधिका-यांनी कागदपत्रांची शहानिशा करून प्रस्ताव अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या मान्यतेस्तव सादर करावा. अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांना वारसदारांना मानधन मंजूर करण्याचे अधिकार सादर शासन निर्णयान्वये प्रदान करण्यात येत आहेत. अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या मान्यतेनंतर त्यांच्या वारसदारास तहहयात मानधन अदा करण्यात येईल. मुंबई शहर व मुंबई उपनगर या दोन जिल्हयांसाठी वारसदारांना मानधन मंजूर करण्याचे अधिकारी संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय यांना प्रदान करण्यात येत असून त्यांनी वरील नमूद कार्यपध्दतीनुसार वारसदारांना मानधन मंजूर करावे.

जिल्हयातील पूर्वीच्या पात्र कलावंतांना शासनाकडून प्रत्येक आर्थिक वर्षी मानधन अदा करण्यात येते. सादर मानधन अदा केल्यानंतर ते मानधन लाभार्थ्यांच्या खात्यात जमा केल्याबाबतचे उपयोगिता प्रमाणपत्र शासनास सादर करणे बंधनकारक आहे. सादर उपयोगिता प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्याशिवाय शासनाकडून पुढील कालावधीच्या मानधनाची रक्कम वितरीत केली जाणार नाही. उपयोगिता प्रमाणपत्र विलंबाने मिळाल्यामुळे कलावंतांना पुढील कालावधीतील मानधन मिळण्यास विलंब झाल्यास त्यासाठी समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद यांना जबाबदार धरण्यात येईल. तसेच मुंबई शहर व मुंबई उपनगर साठी संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय यांना जबाबदार धरण्यात येईल.

जिल्हास्तरीय निवड समितीच्या बैठकीमध्ये इष्टांकानुसार मानधनासाठी साहित्यिक व कलावंत यांना पात्र ठरविण्यासंदर्भात काही मतभेद उदभवल्यास अशी प्रकरणे समितीच्या शिफारशीसह पुनर्विलोकन करण्यासाठी १५ दिवसांच्या आत संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई यांच्याकडे पाठविण्यात यावीत व संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालयाने त्याबाबत छाननी करून त्यांच्या शिफारशीसह प्रस्ताव १५ दिवसांच्या आत शासनास सादर करावा. प्राप्त प्रस्तावातील प्रश्न योजनेसंदर्भात धोरणात्मक निर्णय घेण्याबाबतचा असेल तर मा. मंत्री (सां.का.) यांच्या मान्यतेने अंतिम निर्णय घेण्यात येईल. मात्र, प्रस्तावातील प्रश्न योजनेच्या अंमलबजावणी करताना उदभणा-या अडचणी संदर्भात असेल तर प्रधान सचिव (सां.का.) यांच्या मान्यतेने आवश्यक ते प्रशासकीय मार्गदर्शन करण्यात येईल. शासनाने घेतलेला निर्णय संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय यांच्यामार्फत संबंधित जिल्हयाचे अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांना अवगत करण्यात येईल.

साहित्यिक / कलावंत यांना या योजनेअंतर्गत मानधनासाठी पात्र ठरवून त्यांची मानधनाच्या रक्कमेसाठी श्रेणी निश्चित केल्यानंतर (म्हणजेच अ,ब व क अशी वर्गवारी) भविष्यात त्यांची श्रेणी बदलता येणार नाही.

या योजनेअंतर्गत मान्यवरांना पात्र ठरविण्यासाठी गठीत करण्यात येणा-या जिल्हास्तरीय निवड समितीच्या अशासकीय सदस्यांना अनुज्ञेय असलेला प्रवास भत्ता व दैनिक भत्ता हा शासन निर्णय वित्त विभाग क्र. प्रवास १०१०/प्र.क्र.२/सेवा ५ दि. ३ मार्च, २०१० अन्वये तसेच या समितीवरील अशासकीय सदस्यांना बैठकभत्ता शासन निर्णय वित्त विभाग क्र. बैठक २०१२/ प्र.क्र.१/सेवा-५, दि. २४ मे, २०१२ अन्वये अनुज्ञेय राहिल.

या योजनेअंतर्गत लाभार्थ्यांना मंजूर मानधन दरमहा अदा करण्यासाठी मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हयाकरीता संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई यांना तसेच अन्य जिल्हयासाठी मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषद यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत असून त्यांना अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या दुय्यम अधिका-यांना या संबंधीच्या देयकावर स्वाक्षरी करण्यास प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हयासाठी येणारा खर्च हा मागणी क्र. झेडडी-२, २२०५ कला व संस्कृती, (८००) इतर खर्च, (०१) (०१) साहित्य/कला इत्यादी क्षेत्रातील मान्यवर व्यक्तींना वित्तीय सहाय्य (२२०५ १९०१), योजनेतर योजना, ५० इतर खर्च या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात येऊन त्या त्या आर्थिक वर्षामधील मंजूर तरतुदीतून भागविण्यात यावा.

तसेच इतर जिल्हयासाठी येणारा खर्च हा मागणी क्र. झेडडी-२, २२०५-कला व संस्कृती, (८००) इतर खर्च, (०१) (०१) साहित्य, कला इत्यादी क्षेत्रातील मान्यवर व्यक्तींना वित्तीय सहाय्य (२२०५ १९०१) योजनेतर योजना, ३१ सहाय्यक अनुदाने या लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात येऊन त्या त्या आर्थिक वर्षामधील मंजूर तरतुदीतून भागविण्यात यावा.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. २६५/व्यय-१४, दि.९.९.२०११ व अनौपचारिक संदर्भ क्र. २०९/सेवा-५, दि.१४.९.२०११ अन्वये प्राप्त मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०२०७१६४१३४०७२३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

सोबत : परिशिष्ट १ ते परिशिष्ट ६

(गीता रा. कुलकर्णी)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन,

प्रत,

१. मा. मंत्री, सांस्कृतिक कार्य यांचे खाजगी सचिव

२. मा. राज्यमंत्री, सांस्कृतिक कार्य यांचे खाजगी सचिव
३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखा परिक्षा) १/२ महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर
४. वित्त विभाग (व्यय-१४ / अर्थसंकल्प-७), मंत्रालय, मुंबई
५. सर्व विभागीय आयुक्त,
६. सर्व जिल्हाधिकारी
७. सर्व जिल्हा परिषदांचे अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी
८. संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई
९. संचालक लेखा व कोषागारे, मुंबई
१०. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
११. सर्व जिल्हयांचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी
१२. सर्व जिल्हा परिषदांचे समाज कल्याण अधिकारी,
१३. मुंबई शहर व मुंबई उपनगर या जिल्हयातील सर्व तहसिलदार
१४. सर्व पंचायत समितीचे गट विकास अधिकारी
१५. सर्व जिल्हयांचे कोषागारे अधिकारी
१६. सर्व जिल्हयांचे उप कोषागार अधिकारी
१७. पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभागातील सर्व अधिकारी / कार्यासने / निवड नस्ती सां.का.४

प्रति,

अ) मुंबई शहर व मुंबई उपनगर हे जिल्हे वगळून इतर जिल्हयांसाठी

१. समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद
किंवा

२. गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती,
किंवा

ब) मुंबई शहर व मुंबई उपनगर या जिल्हयांसाठी

विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी,

वृद्ध साहित्यिक / कलावंत
पती / पत्नीचा एकत्रित
पासपोर्ट आकाराचा फोटो
(सक्षम अधिका-याचे
साक्षात्कृत केलेला)

१	अर्जदाराचे संपूर्ण नांव	
२	पत्ता	
३	अर्जदाराचा बँक खाते क्रमांक व बँकेचा IFSC कोड क्रमांक (त्याच्या साक्षात्कृत प्रतीसह)	
३	जन्मतारीख व अर्जाच्या दिनांकाच्या दिवशीचे वय जन्मतारखेचा दाखला (ग्रामपंचायतीच्या / नगर पंचायत /नगरपरिषदेच्या / महानगर पालिकेच्या जन्मनोंद वहीतील उता- याची साक्षात्कृत प्रत किंवा शाळा सोडल्याचा दाखला किंवा निवडणूक मतदार यादीत नमूद केलेल्या वयाचा उतारा किंवा युआयडी प्रमाणपत्र किंवा ग्रामीण रुग्णालयाच्या वैद्यकीय अधीक्षक किंवा त्यापेक्षा वरील दर्जाच्या शासकीय वैद्यकीय अधिका-यांनी दिलेला वयाचा दाखला यापैकी एक दाखला)	
४	अर्जदाराच्या पत्नीचे / पतीचे नांव	
५	महाराष्ट्रातील रहिवाशी असल्याचा दाखला (ग्रामपंचायत / नगर पंचायत / नगर परिषद / महानगर पालिका यांच्या सक्षम अधिका- यांनी रहिवाशी असल्याबाबतचा दिलेला दाखला सादर करण्यात यावा)	
६	कुटुंबातील व्यक्तीची संख्या	
७	साहित्यिक / कलावंत यांच्यावर अवलंबून असलेल्या व्यक्तींची संख्या	
८	तहसिलदार यांचा कुटुंबाच्या वार्षिक उत्पन्नाचा दाखला	
९	अर्जदार अर्धांगवायू/क्षय/कर्करोग किंवा कुष्ठरोग या रोगांनी आजारी आहे का अथवा, शारिरिक व्यंग किंवा अपघाताने अपंगत्व आले आहे काय?	
१०	असल्यास यांनी रोगाबाबत / अपंगत्वाबाबत जिल्हा शल्य चिकित्सक यांचे वैद्यकीय प्रमाणपत्र	
११	धर्म व जातीचा प्रवर्ग	
१२	साहित्याचा / कलेचा प्रकार	
१३	साहित्य / कलेच्या क्षेत्रात किती वर्षांपासून कार्यरत आहेत	
१४	साहित्यिक यांचे प्रकाशित झालेले साहित्याची सविस्तर माहिती	
१५	कलाकार यांनी सादर केलेल्या कलेची सविस्तर माहिती व ठिकाणे	

१६	अर्जासोबत साहित्य / कलाक्षेत्रातील कार्याचे पुरावे. अ) प्रकाशित साहित्य / लेखनाची कात्रणे / कलावंतांच्या कार्यक्रमांची छायाचित्रे / वृत्तपत्रिय बातम्या / जाहिराती / आकाशवाणी अथवा दुरदर्शवरील कार्यक्रमाचे पुरावे / निमंत्रण पत्रिका / प्राप्त प्रशस्ती पत्रकांची माहिती ज्यात अर्जदाराचा उल्लेख आहे अशा शासकीय अभिलेखाची साक्षांकित प्रत	
	ब) केंद्र शासनाचा / राज्य शासनाचा / सांस्कृतिक मंत्रालयाच्या पुरस्काराचे प्रमाणपत्र.	
	क) केंद्र / राज्य शासनाच्या साहित्य अकादमी / संगीत नाटक अकादमी / राज्य शासनाचे साहित्य व सांस्कृतिक विषयक पुरस्कार / पश्चिम क्षेत्र किंवा दक्षिण मध्य क्षेत्र सांस्कृतिक केंद्र / सांस्कृतिक कार्य संचालनालय / आकाशवाणी / दुरदर्शन / साहित्य अकादमी यांनी आयोजित केलेल्या कार्यक्रमातील सहभागाचे पुरावे.	
	ड) जिल्हाधिका-यांनी निश्चित केलेल्या वाङ्.मय विषयक अथवा कला विषय नोंदणीकृत सांस्कृतिक संस्थांचे शिफारसपत्र जोडावे	
	इ) नामांकित संस्था / व्यक्तीचे शिफारस पत्र	
१७	शासनाच्या अन्य योजनेचा लाभ मिळतो काय ? अ) असल्यास, कोणत्या योजनेचा व किती रक्कम मिळते, ब) नसल्यास, इतर शासकीय योजनांचा लाभ घेत नसल्याबाबतचे नोटरी केलेल्या प्रतिज्ञापत्राची प्रत	
१८	मी असे जाहिर करतो / करते की, मी वर दिलेली माहिती सत्य व बिनचूक असून सदरची माहिती चुकीची आढळल्यास माझ्या विरुद्ध फौजदारी कारवाईसह इतर कारवाई करण्यास मी पात्र असल्याची मला जाणीव आहे.	
	स्थळ :-	
	दिनांक :-	
	अर्जदाराची सही आणि उजव्या किंवा डाव्या हाताच्या अंगठ्याचा ठसा	
टिप :- १) अर्जदाराने सही करणे किंवा अंगठ्याचा ठसा देणे बंधनकारक आहे. २) अर्जासोबतची सर्व कागदपत्रे दोन प्रतीत साक्षांकित करून जोडवीत.		

वृद्ध साहित्यिक व वृद्ध कलाकार मानधन योजना पात्रतेचे निकष, अटी व शर्ती

१	रहिवाशी प्रमाणपत्र - अर्जदार किमान १५ वर्षांपासून महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असणे.
२	वय - स्त्री / पुरुष - वृद्ध साहित्यिक व कलाकार यांचे वय ५० वर्षांपेक्षा जास्त असावे.
३	अपंगत्व / रोगाबाबत वयाची अट - जे साहित्यिक व कलावंत अर्धांगवायू, क्षय, कर्करोग, कुष्ठरोग इ. रोगांनी आजारी असतील व ज्यांना ४०% शारिरिक व्यंग असेल किंवा अपघाताने ४०% अपंगत्व आले असेल व त्यामुळे ते स्वतःचा व्यवसाय करू शकत नसतील, असे साहित्यिक व कलावंत यांच्यासाठी वयाची अट शिथिल करण्यात येईल.
४	उत्पन्न - कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न रु.४८,०००/- पेक्षा जास्त नसावे.
५	कलाक्षेत्र - या योजनेअंतर्गत अमूक एका कलाप्रकाराचा समावेश होईल किंवा कसे, याबाबत अनेकवेळा जिल्हा स्तरावरून शासनाकडे मार्गदर्शन मागण्यात येते. या अनुषंगाने याठिकाणी असे स्पष्टपणे नमूद करण्यात येते की, कला हे क्षेत्र अत्यंत व्यापक असून या योजनेच्या अंतर्गत पात्र कलाप्रकारांची सुचीबद्ध यादी तयार करून ओजळभर कलाप्रकारांसाठीच ही योजना बंदिस्त करणे चुकीचे असल्यामुळे याठिकाणी कलाप्रकारांची यादी बनवून मर्यादित कलाप्रकारांसाठीच मानधन योजना मर्यादित ठेवणे हे योग्य नसल्यामुळे याप्रकरणी कलाप्रकारांची यादी तयार न करता या योजनेअंतर्गत सर्व कला प्रकारांचा मानधन योजनेअंतर्गत अंतर्भाव करण्यात येत आहे.
६	पात्रतेची अर्हता :- साहित्य क्षेत्रात किंवा कलेच्या क्षेत्रात ज्यांनी मोलाची भर घातली आहे तसेच कला आणि वाङ्मय क्षेत्रात ज्यांनी किमान १५ ते २० वर्षे इतक्या प्रदीर्घ काळासाठी महत्वपूर्ण कामगिरी केली आहे असे वृद्ध साहित्यिक / कलावंत थोडक्यात ज्यांनी साहित्य किंवा कलेसाठी आपले आयुष्य वेचले आहे व यावरच ज्यांचा उदरनिर्वाह अवलंबून होता, असे मान्यवर.
७	कार्याचे पुरावे :- साहित्यिक / कलावंत असल्याबाबत तसेच या क्षेत्रात १५ ते २० वर्षे इतका प्रदीर्घ काळ कार्य केल्याबाबतचे परिशिष्ट-१ मधील अ.क्र.१६ मधील अ ते इ या पुराव्यांपैकी किमान दोन पुरावे सादर करावेत.
८	हयातीचा दाखला :- प्रत्येक आर्थिक वर्षी मानधनाची रक्कम अदा करण्यापूर्वी संबंधित मान्यवर हयात असल्याबद्दलचा दाखला त्यांच्याकडून उपलब्ध करून घेणे आवश्यक आहे.
९	इतर शासकीय योजनांचा लाभ :- शासनाच्या अन्य कोणत्याही योजनेखाली नियमित मासिक आर्थिक लाभ घेणारी व्यक्ती या मानधन योजनेखाली लाभ घेण्यास पात्र राहणार नाही.

जिल्हास्तरीय निवड समिती.

१) जिल्हास्तरीय समितीची रचना.

अ) मुंबई शहर व मुंबई उपनगर हे २ जिल्हे वगळून उर्वरित सर्व जिल्हयांसाठी खालीलप्रमाणे निवड समिती गठीत करण्यात येईल.

१) मा. पालकमंत्री यांनी नियुक्त केलेला जिल्हयातील साहित्य / कला क्षेत्रातील ज्येष्ठ मान्यवर	अध्यक्ष
२) मा. पालकमंत्री यांनी नियुक्त केलेला जिल्हयातील ज्येष्ठ साहित्यिक	सदस्य
३) मा. पालकमंत्री यांनी नियुक्त केलेले जिल्हयातील ५ ते ६ ज्येष्ठ कलावंत	सदस्य
४) मा. जिल्हाधिकारी यांनी नियुक्त केलेला वर्ग-१ चा अधिकारी	सदस्य
५) अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य सचिव

टीप :- १) संबंधित जिल्हयातील लोककला प्रकार तसेच दरवर्षी प्राप्त होणा-या अर्जांमधील लोककलेचे प्रकार यांचा विचार करुन त्यानुसार वेगवेगळ्या कलाक्षेत्रातील ५ ते ६ ज्येष्ठ व अनुभवी कलावंतांची सदस्य म्हणून नेमणूक करावी. उदाहरणार्थदाखल पुढीलप्रमाणे कलाप्रकारांची यादी देण्यात येत आहे, तमाशा / शाहिरी / भजन / किर्तन / खडीगंमत / दशावतार / झाडीपट्टी / गायन / वादन / नाटक / चित्रपट / नृत्य व इतर स्थानिक लोककला मात्र ही यादी केवळ मार्गदर्शक म्हणून देण्यात आली आहे. मात्र या यादीतील नमूद कलाप्रकारामधीलच मान्यवर सदस्य म्हणून नेमण्याचे बंधन जिल्हयास नसून स्थानिक कलाप्रकारानुसार जिल्हास्तरावर योग्य ज्येष्ठ कलावंतांच्या निवडीचे अधिकार जिल्हयास देण्यात येत आहेत.

२) समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद तसेच संबंधित तालुक्यातील पंचायत समितीचे गट विकास अधिकारी यांनी बैठकीस उपस्थित राहून त्यांच्याद्वारे केलेल्या अर्जांच्या छाननी संदर्भात तसेच योजनेच्या निकषांच्या अनुषंगाने मानधनासाठी अर्जदारांना पात्र ठरविणा-या संदर्भात समितीच्या सदस्यांना आवश्यक ती प्रशासकीय माहिती द्यावी.

ब) मुंबई शहर व मुंबई उपनगर या २ जिल्हयांमध्ये जिल्हा परिषद अस्तित्वात नसल्यामुळे या जिल्हयांसाठी खालीलप्रमाणे निवड समिती गठीत करण्यात येईल.

१) मा. मंत्री (सांस्कृतिक कार्य) यांनी नियुक्त केलेला जिल्हयातील साहित्य / कला क्षेत्रातील ज्येष्ठ मान्यवर	अध्यक्ष
२) मा. मंत्री (सांस्कृतिक कार्य) यांनी नियुक्त केलेला जिल्हयातील ज्येष्ठ साहित्यिक	सदस्य
३) मा. मंत्री (सांस्कृतिक कार्य) यांनी नियुक्त केलेले जिल्हयातील ५ ते ६ ज्येष्ठ कलावंत	सदस्य
४) मा. जिल्हाधिकारी यांनी नियुक्त केलेला वर्ग-१ चा अधिकारी	सदस्य
५) जिल्हयातील सर्व तहसिलदार	सदस्य
६) संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय	सदस्य सचिव

टीप :- १) कलाक्षेत्रातील ५ ते ६ ज्येष्ठ मान्यवर सदस्य म्हणून नियुक्त करताना उपरोक्त नमूद टीप मधील अनुक्रमांक १ मधील मार्गदर्शक तत्वे विचारात घेऊन कार्यवाही करावी.

२) विशेष समाज कल्याण अधिकारी, मुंबई शहर व उपनगर यांनी बैठकीस उपस्थित राहून त्यांच्याद्वारे केलेल्या अर्जांच्या छाननी संदर्भात तसेच योजनेच्या निकषांच्या अनुषंगाने मानधनासाठी अर्जदारांना पात्र ठरविणा-या संदर्भात समितीच्या सदस्यांना आवश्यक ती प्रशासकीय माहिती द्यावी.

शासन निर्णय क्र. वृकमा २०१२/प्र.क्र.११७/सां.का.४, दिनांक : ७ फेब्रुवारी, २०१४ चे
परिशिष्ट - ४

जिल्हास्तरीय निवड समितीच्या बैठकीचे आयोजन खाली नमूद मार्गदर्शक सूचनानुसार घेणे बंधनकारक राहिल.

१	अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद / संचालक, सांस्कृतिक कार्य हे समितीचे अध्यक्ष यांचेशी संपर्क साधून बैठकीसाठी त्यांच्याकडून दिनांक व वेळ मागून घेतील.
२	समितीच्या सदस्य सचिव यांनी अध्यक्षांची तारीख व वेळ मिळाल्यानंतर बैठकीची सूचना समितीचे अध्यक्ष व संबंधित सर्व सदस्य यांना पाठवावी. समितीच्या बैठकीसाठी ५०% उपस्थिती असल्यास बैठक घेण्यात यावी. तसेच ५०% उपस्थिती नसल्यास बैठकीच्या वेळेनंतर एक तासाने समितीची बैठक घेण्यात यावी.
३	समितीच्या अध्यक्षांकडून कोणताही प्रतिसाद न मिळाल्यास अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद / संचालक, सांस्कृतिक कार्य हे त्यानुसार लेखी टिप्पणी ठेऊन समितीची बैठक आयोजित करतील.
४	समितीचे अध्यक्ष बैठकीस उपस्थित राहिल्यास सदर बैठक त्यांच्या अध्यक्षतेखाली होईल. तथापि, एखाद्या बैठकीचे आयोजन करून त्या बैठकीस समितीचे अध्यक्ष उपस्थित राहिले नाहीत तर अशा बैठकीला उपस्थित असलेल्या सदस्यांनी उपस्थित सदस्यांपैकी एका सदस्याची अध्यक्ष म्हणून निवड करून त्यांच्या अध्यक्षतेखाली त्याच दिवशी बैठक घेण्यात यावी.
५	एखाद्या अर्जदाराच्या क्षेत्रासंदर्भात केलेल्या कार्याबद्दल जर अधिक माहिती आवश्यक आहे असे समितीचे मत झाले तर अशा अर्जदारास समिती एक महिन्याची मुदत देऊन मुलाखतीकरीता बोलावू शकेल. या मुलाखतीचा उद्देश केवळ अर्जदारांचे संबंधित क्षेत्रातील योगदान मानधनासाठी पुरेसे समर्थनीय आहे काय या तपासणी पुरता मर्यादित राहिल. अशा विवक्षित प्रकरणी एखादा अर्जदार समितीसमोर उपस्थित राहण्याच्या स्थितीत नसल्यास विशेष बाब म्हणून समितीचे अध्यक्ष किंवा त्यांचा प्रतिनिधी अर्जदाराच्या निवासस्थानी जाऊन प्रत्यक्ष माहिती घेऊ शकेल.
६	समितीचे सदस्य सचिव हे समितीची बैठक झाल्यानंतर बैठकीचा अहवाल / इतिवृत्त सात दिवसांच्या आत संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय यांना सादर करतील.
७	समितीच्या बैठकीत विचारार्थ ठेवलेले वृद्ध साहित्यिक व कलावंत यांच्या अर्जावर विचार होऊन या योजनेसाठी जे पात्र ठरतील अशा मंजूर अर्जाची यादी तयार करण्यात यावी आणि ही यादी जनतेच्या माहितीसाठी उपलब्ध करण्यात यावी.